

ГЕОЛОГІЧНІ СОНЕТИ

До 80-річчя з дня народження члена-кореспондента НАН України Р.Я. Белєвцева

*О, как я рад,
что спала пелена,
Висевшая годами
предо мною.
Я вижу мир,
в котором не одна,
А много прелестей, –
уже текут рекою.
Рудольф Валентинов (Р.Я. Белєвцев), 2003*

5 липня 2017 р. виповнилося 80 років доктору геолого-мінералогічних наук, професору, члену-кореспонденту НАН України, лауреату Державної премії України в галузі науки і техніки та премії ім. В.І. Вернадського, завідувачу відділу екологічної геології та термодинаміки геосфер Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України» **Рудольфу Яковичу Белєвцеву**.

Рудольф Белєвцев народився 5 липня 1937 р. на руднику Садон Північно-Осетинської АРСР у сім'ї геологів. Батько – академік Яків Миколайович Белєвцев – один із засновників металогенічної школи в Україні та Відділення металогенії Інституту геохімії і фізики мінералів АН УРСР (нині на основі Відділення створено Інститут геохімії навколишнього середовища НАН України). Мати – Белєвцева (Трифоновна) Варвара Сергіївна – петрограф. Отже не дивно, що Рудольф Якович обрав собі професію геолога і в 1959 р. закінчив Київський державний університет ім. Т.Г. Шевченка за фахом «геологічна зйомка та пошуки родовищ корисних копалин». У 1967 р. він захистив кандидатську, а в 1982 р. – докторську дисертації.

У 1965–1969 рр. Р.Я. Белєвцев працював у Інституті геологічних наук АН УРСР, у 1985–1994 рр. – завідувач відділу, з 1994 до 1997 рр. – заступник директора з наукової роботи Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення НАН України. З 1997 р. він працює на посаді головного наукового співробітника Державного наукового центру радіогеохімії навколишнього середовища НАН та МНС України (нині – Інститут геохімії навколишнього середовища НАН України), де з 2000 р. очолює відділ термодинаміки геосфер.

Географія досліджень Р.Я. Белєвцева охоплює більшу частину нашої планети. Він досліджував геологію Українського щита, працював у Якутії, Забайкаллі, Казахстані, Прибалтиці, Закарпатті, брав участь у виконанні міжнародних геолого-геофізичних програм на судні «Академік Вернадський» в Індійському та Атлантичному океанах, у

геологічних маршрутах по Іспанії, Англії, побував у портах Греції, Єгипту, Сейшелів, Індії, Цейлону, Сінгапуру, Бразилії, Гвінеї, займався проблемами утворення порід Кривбасу, уранових родовищ, первинного кислого океану, вільного кисню, ядерної енергетики, термодинаміки ізотопів, тектоніки плит.

Р.Я. Белєвцев – відомий вчений у галузі петрології магматичних порід океанічного дна. Він уперше обґрунтував ізобарну регіональну метаморфічну зональність у докембрії Українського щита. Важливий етап його наукової діяльності пов'язано з дослідженням криворізької надглибокої свердловини. Він автор понад 240 наукових праць, серед яких 45 монографій.

Упродовж багатьох років основна наукова діяльність вченого пов'язана з вивченням термодинаміки земної кори, атмосфери та біосфери під впливом природних та техногенних чинників.

З 2000-х років Р.Я. Белєвцев вивчає актуальні еколого-геохімічні проблеми, пов'язані з розвитком ядерної енергетики в Україні, зокрема зробив вагомий внесок у дослідження кристалічних масивів як потенційного середовища для спорудження довготривалих сховищ радіоактивних відходів. Із накопиченням досвіду у Рудольфа Яковича виникає все більше нових ідей у різноманітних наукових сферах: термодинаміка і кінетика озонового атмосферного шару, модель утворення вільного кисню, плутонічна модель утворення земної кори. Вчений запропонував геохімічну модель гіпергенезу в гранітному кристалічному фундаменті та розробив нову модель інфільтраційного генезису пізньопротерозойських альбітитових уранових родовищ Українського щита.

Рудольф Якович з притаманним йому гумором писав: «від батька – я став геологом (точніше петрологом і геохіміком)... Під його впливом довелося навіть захистити докторську дисертацію. Від матері – отримав ім'я Рудольф, оскільки мати обожнювала відомого за її молодості артиста Рудольфа Валентино».¹ Звідси й літературний псевдонім – Рудольф Валентинов.

Варвара Сергіївна обожнювала музику, грала на гітарі й співала, свою любов до мистецтва, до творчості передала синові. Рудольф Якович закінчив музичну школу по класу скрипки, виступав з концертами на рудниках Кривбасу. Займався спортом – гімнастикою, баскетболом, шахами. Чудово танцює, за його словами, «особливо після бенкетів». Багатогранні творчі таланти Р.Я. Белєвцева виявилися у збірці віршів, яку він випустив до свого 80-річного ювілею. Сповнені філософським смислом, любов'ю, іноді –

¹ Белєвцев Р.Я. Рудольф Валентинов. Россыпи стихов полусерьезных. – К.: 2002–2017. – 62 с.

сарказмом, його рифмовані твори примушують замислитися над сенсом життя, долею української науки:

*«Как жаль, что бедная наука
Так упадет за деньгами.
С протянутой рукой старуха,
Готовая продаться с потрохами».*

Наразі Р.Я. Белєвцев, продовжуючи вивчення взаємодій і змін у геосферах Землі під впливом природних та техногенних чинників, плідно працює на посаді завідувача відділу екологічної геології та термодинаміки геосфер, є головним редактором Збірника наукових праць Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища НАН України», заступником голови Спеціалізованої вченої ради по захисту дисертацій, керівником наукового еколого-геохімічного семінару. У 2016 році його обрано заступником академіка-секретаря Відділення ядерної фізики та енергетики НАН України.

Наукова громадськість та освітяни України, колеги та друзі щиро вітають Рудольфа Яковича з ювілеєм, бажають йому міцного здоров'я, творчої наснаги, успіхів, звершень та перемог на тернистому шляху науковця, з нетерпінням чекають на нові публікації його наукових та поетичних творів.

В. Долін, В. Блажко